

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

НАУКОВО-ВИХОВНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня денної
та заочної форм здобуття освіти спеціальності А1 «Освітні науки»

Електронний ресурс

Рецензенти:

М. І. Лазарєв – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

О. Є. Мельник – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії і соціальних наук, проректор з науково-педагогічної роботи та соціального розвитку НУ «Чернігівська політехніка».

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 11 від 25 червня 2025 року)*

Н 34 **Науково-виховні** засади педагогічної діяльності : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня денної та заочної форм здобуття освіти спеціальності А1 «Освітні науки» [Електронний ресурс] / уклад. М. П. Васильєва, Н. П. Рубан. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 37 с.)

Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Науково-виховні засади педагогічної діяльності» спрямовані на розвиток здатностей здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні виховні проєкти у сфері освіти та дотичні до неї міждисциплінарні проєкти, лідерство під час їх реалізації.

Видання рекомендовано здобувачам третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктора філософії) всіх спеціальностей, а також може бути корисним науково-педагогічним працівникам.

УДК 377(075.5)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2025

© Васильєва М. П., Рубан Н. П., уклад., 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета та завдання дисципліни.....	5
2. Тематика практичних занять.....	6
3. Підготовка до практичних занять	7
4. Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять.....	8
Практичне заняття 1. Історична та нормативно-правова база організації процесу виховання в закладах освіти.....	8
Практичне заняття 2. Методологічна та концептуальна база організації процесу виховання в закладах освіти.....	9
Практичне заняття 3,4. Проектування виховних систем в освіті	11
Практичне заняття 5,6. Система роботи педагога з добору комплексу оптимальних і доцільних методів, форм і засобів виховного впливу на особистість у закладах освіти	12
Практичне заняття 7,8. Змістовне планування виховної роботи як основи становлення особистості у процесі соціалізації в закладах освіти.....	18
Практичне заняття 9. Діагностування якостей особистості та її мотиваційно-ціннісної сфери. самодіагностування. SWOT - аналіз власної особистості як майбутнього фахівця.....	22
Практичне заняття 10. Ініціювання, розроблення і реалізація комплексних інноваційних виховних проєктів у сфері освіти.....	26
Практичне заняття 11. Аналіз рівня вихованості. Вибір технології виховання.....	27
Практичне заняття 12. Визначення менеджерських якостей педагога в процесі організації виховного процесу в закладах освіти	30
5. Рекомендована література.....	34
Додатки.....	36

ВСТУП

Українська система освіти в цілому переживає процеси перетворення, які зумовлені, з одного боку, безперервною спонтанною адаптацією до змінних умов зовнішнього середовища, з іншого – суперечністю реформ. При цьому система освіти глибоко проникає як у соціальну, так і в економічну сфери, виходить на ринки праці, товарів, послуг і капіталу. Реформування цього сектору освіти неможливо здійснювати тільки адміністративними методами або тільки зусиллями самої освітньої системи. Необхідна консолідація зусиль уряду, працедавців, населення з урахуванням динаміки оновлення ринку праці.

Головним критерієм якості освіти має бути здатність молодого покоління повноцінно жити і активно діяти у новому світі, постійно самовдосконалюватися, адекватно реагувати на зміни, особливо в періоди технологічних та цивілізаційних проривів. Окрім того прогресивні зміни у суспільних відносинах зумовлюють необхідність забезпечення високого рівня освіти як запоруки конкурентоспроможності, професійної і соціальної мобільності, самовдосконалення громадян. Така постановка питання вимагає постійних активних зусиль у пошуку ефективних виховних стратегій підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема докторів філософії. Це забезпечується за рахунок навчання дисципліні «Науково-виховні засади педагогічної діяльності».

Методичні вказівки для проведення практичних занять структуровано відповідно двох розділів:

- розділ 1 «Методологічна база виховних засад освіти»
- розділ 2 «Теоретичні основи виховання в освіті».

Ефективній реалізації практичних занять сприятимуть представлені рекомендації щодо їх організації, виконання творчих і проблемних завдань під час роботи з науковою, навчальною, навчально-методичною літературою.

Дисципліна «Науково-виховні засади педагогічної діяльності» є обов'язковою дисципліною у циклі підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктора філософії).

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни є підготовка здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктора філософії) до оволодіння методами, стилями виховання як чинниками соціалізації особистості задля формування здатності здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах освіти; оволодіння рушійними силами та методологією процесу виховання задля формування здатності ініціювання, розроблення і реалізації комплексних інноваційних проєктів у сфері освіти та дотичних до неї міждисциплінарних проєктів, використовувати лідерство під час їх реалізації; оволодіння логікою організації процесу виховання в закладах освіти, діагностикою ефективності процесу виховання для формування здатності виявляти, ставити та розв'язувати педагогічні задачі й задачі дослідницького характеру в сфері освіти; оцінювати результати та забезпечувати якість їх розв'язання.

Завдання дисципліни:

- формування уявлення про виховання як чинник соціалізації особистості в історичному та сучасному контексті;
- засвоєння теоретичних і наукових засад виховання як підґрунтя для побудови виховної системи закладу освіти;
- формування умінь ставити та розв'язувати педагогічні задачі й задачі дослідницького характеру в сфері освіти;
- оволодіння сучасними підходами до виховання, вітчизняними та зарубіжними стратегіями, теоріями і технологіями виховання.

Результати навчання:

РН 4. Розробляти та реалізовувати одноосібно і в команді наукові та/або інноваційні освітні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або педагогічну практику і розв'язувати значущі наукові й прикладні проблеми у сфері освіти з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, економічних та правових аспектів.

РН 6. Інтегрувати передові концептуальні та методологічні підходи з науково-дидактичних, виховних та адаптивних основ освіти й дотичних до неї міждисциплінарних напрямів, ініціювати наукові та прикладні дослідження на рівні останніх світових досягнень.

РН 7. Розробляти та викладати загальнопедагогічні, спеціальні навчальні дисципліни й дотичні до них дисципліни у закладах освіти з використанням інноваційних педагогічних технологій.

2. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Кожне практичне заняття з дисципліни «Науково-виховні засади педагогічної діяльності» спрямовано на відпрацювання здобувачем теоретичного матеріалу через реалізацію його в практичній площині. Тематика практичних занять та їх обсяг занять представлені в табл.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	2	3	4
Розділ 1. Методологічна база виховних засад освіти			
1	Історична та нормативно-правова база організації процесу виховання в закладах освіти	2	0,25
2	Методологічна та концептуальна база організації процесу виховання в закладах освіти.	2	0,25
Розділ 2. Теоретичні основи виховання в освіті			
3	Проектування виховних систем в освіті	4	0,25
4	Система роботи педагога з добору комплексу оптимальних і доцільних методів, форм і засобів виховного впливу на особистість у закладах освіти	4	0,25
5	Змістовне планування виховної роботи як основи становлення особистості у процесі соціалізації в закладах освіти	4	0,25
6	Діагностування якостей особистості та її мотиваційно-ціннісної сфери. Самодіагностування. SWOT - аналіз власної особистості як майбутнього фахівця	2	0,25
7	Ініціювання, розроблення і реалізація комплексних інноваційних виховних проєктів у сфері освіти	2	0,25
8	Аналіз рівня вихованості. Вибір технології виховання	2	0,25
9	Визначення менеджерських якостей педагога в процесі організації виховного процесу в закладах освіти	2	
Усього		24	2

3. ПІДГОТОВКА ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

При підготовці до кожного практичного заняття з дисципліни «Науково-виховні засади педагогічної діяльності» здобувач повинен урахувати його структуру, яка включає такі етапи:

1. Привітання.
2. Підготовка здобувачів до виконання завдань даного заняття.
3. Актуалізація базових знань.
4. Формування виконавчих дій.
5. Підведення підсумків.

Після привітання другий етап заняття передбачає повідомлення теми заняття, постановку мети і її мотивування шляхом підкреслення ролі виконаної роботи та її апробації на занятті.

Третій етап заняття включає вказівки на зв'язки, що встановлює передбачувана робота із лекційним матеріалом, способи його використання задля вирішення завдань практичного заняття.

Четвертий етап заняття передбачає безпосередньо виступи слухачів із доповідями та рефератами, обґрунтування ними отриманих висновків, сумісне обговорення спірних питань.

Виступ може мати позитивну оцінку за умов якісної побудови повідомлення та якісного його подання.

При цьому важливо, щоб були враховані новизна матеріалу, чіткість основних положень, логічність переходів, переконливість доказів, використання прикладів, відсутність зайвих слів. Водночас доповідач повинен продемонструвати особистісну переконаність у висловлюваному, прийнятність темпу мови, звучність голосу, високий ступінь власного інтересу до теми доповіді, переймання зацікавленістю інших здобувачів.

П'ятий етап обов'язково містить загальні висновки за результатами виконаних завдань та оцінку.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

ІСТОРИЧНА ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Мета заняття: на основі уявлення про джерела розвитку та становлення виховних засад освіти, знань нормативно-законодавчої бази їх реалізації сформувати вміння здійснювати аналіз як історичних передумов розвитку виховних систем освіти, так і сучасного нормативно-законодавчого підґрунтя їх функціонування.

Питання для підготовки до заняття:

1. Охарактеризувати джерела розвитку виховних засад освіти.
2. Визначити суть донаукового етапу розвитку виховних засад освіти.
3. Охарактеризувати особливості такого етапу розвитку виховних систем, як формування теоретичних концепцій.
4. Пояснити особливості наукового етапу розвитку виховних засад освіти.
5. Охарактеризувати сучасні напрями розвитку виховних систем освіти: гуманістична педагогіка, педагогіка ненасильства, педагогіка співпраці, педагогіка культури, інформаційно-кібернетична педагогіка, педагогіка права, реабілітаційна педагогіка.
6. Визначити нормативно-правові документи, що регламентують реалізацію виховних засад освіти.

Завдання, що виконуються на занятті:

1. Здійснити аналіз етапів розвитку виховних засад освіти у вигляді таблиці:

Етапи розвитку виховних засад освіти

Назва етапу	Період існування	Представники етапу	Особливості етапу	Форма відображення результатів
Донауковий етап				
Етап розвитку виховних систем				
Науковий етап				
Сучасний етап				

2. Здійснити аналіз нормативно-законодавчої бази реалізації виховних засад освіти у вигляді таблиці:

Нормативно-правова база організації процесу виховання в закладах освіти

Назва документу	Вихідні данні (ким і коли прийнятий)	Основні позиції, що регламентують процес виховання в закладах освіти

3. Провести дискусію за темою «Виникнення виховання та його становлення як цілеспрямованого процесу».

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- оцінку:
 - ступеня й рівня підготовки групи й окремих здобувачів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
 - активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість здобувачів, що брали участь у виконанні завдань);
 - правильності виконання завдань (загальна кількість здобувачів, що виконали завдання без помилок);
- виставлення заліку за підсумками роботи здобувачів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;
- видачу додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

МЕТОДОЛОГІЧНА ТА КОНЦЕПТУАЛЬНА БАЗА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Мета заняття: на основі знань сучасних парадигм організації виховного процесу в освіті, суті і рівнів методології, законів, закономірностей принципів і правил виховного процесу освіти сформулювати вміння визначати методологічні й концептуальні основи організації виховного процесу в освіті.

Питання для підготовки до заняття:

1. Охарактеризувати парадигмальні основи організації виховного процесу в освіті.
2. Визначити суть поняття «методологія наукового пізнання».
3. Охарактеризувати рівні методології.
4. Визначити й охарактеризувати сучасні філософські напрями, які виступають у ролі методології педагогіки.
5. Визначити підходи, що є основою конкретно-наукової методології організації виховного процесу в освіті.
6. Охарактеризувати суть законів і закономірностей організації виховного процесу в освіті.

7. Перерахувати й надати характеристику принципам виховання.

Завдання, що виконуються на занятті:

1. Визначити методологічні основи організації процесу виховання в сучасній освіті. Результати представити у вигляді таблиці:

Методологічні основи організації процесу виховання в сучасній освіті

Рівні методології	Характеристика рівня методології	Особливості прояву на сучасному етапі розвитку освіти

2. Здійснити аналіз сучасних концепцій організації виховного процесу в у вигляді таблиці:

Концептуальні основи організації виховного процесу в освіті

Назва концептуального напрямку	Характеристика концептуального напрямку	Особливості реалізації у сучасній освіті
Неотомізм		
Неопозитивізм		
Неопрагматизм		
Необіхевіоризм		
Гуманізм		
Екзистенціалізм		

3. Провести дебати на тему: «Якою має бути концептуальна основа виховання покоління Z?»

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- оцінку:
 - ступеня й рівня підготовки групи й окремих здобувачів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
 - активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість здобувачів, що брали участь у виконанні завдань);
 - правильності виконання завдань (загальна кількість здобувачів, що виконали завдання без помилок);
- виставлення заліку за підсумками роботи здобувачів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

- видачу додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3,4

ПРОЄКТУВАННЯ ВИХОВНИХ СИСТЕМ В ОСВІТІ

Мета заняття: на основі знань суті освітньо-виховних систем, їх ознак, структури, особливостей функціонування у сучасному освітньому просторі сформулювати вміння аналізувати та проєктувати виховні системи в освіті з урахуванням сучасних соціально-економічних реалій.

Питання для підготовки до заняття:

1. Охарактеризувати суть освітньо-виховної системи.
2. Виокремити та надати характеристику компонентам освітньо-виховної системи.
3. Визначити основну ідею проєктування виховних систем освіти.
4. Охарактеризувати та визначити особливості існуючих виховних систем освіти.

Завдання, що виконуються на занятті:

Завдання 1. Визначення напрямів виховної роботи і заходів з їх реалізації.

Із запропонованого в табл. переліку вибрати 2 напрями виховної роботи та запропонувати для кожного з них 3 конкретних заходи з їх реалізації.

Напрями і види виховної роботи

Напрями виховної роботи	Види виховної роботи
Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави	Патріотичне виховання
	Правове виховання
	Виховання національної культури
	Громадянська освіта і виховання
Ціннісне ставлення особистості до сім'ї, родини, людей	Туристично-краєзнавча робота
	Моральне виховання
	Родинно-сімейне виховання
	Превентивне виховання
Ціннісне ставлення особистості до природи	Виховання толерантності
	Екологічне виховання
Ціннісне ставлення особистості до мистецтва та культури	Еколого-натуралістична робота
	Художньо-естетичне виховання
Ціннісне ставлення особистості до праці	Профорієнтаційна робота
	Трудове виховання
Ціннісне ставлення особистості до себе	Охорона життя та здоров'я
	Формування здорового способу життя
	Формування активної життєвої позиції
	Формування соціального статусу

Завдання 2. Визначення переліку тем для обговорення із здобувачами освіти.

Для реалізації одного із запропонованих заходів скласти перелік тем для обговорення із здобувачами освіти.

Завдання 3. Заслуховування тематичних виступів здобувачів освіти.

Підготуватися до виступу на тему: «Критичний аналіз цитати великого педагога про мету виховання». Заслуховування виступів здобувачів.

Завдання 4. Захист власної думки здобувачів освіти.

За результатами вивчення психо-соціальних компетентностей ЮНІСЕФ підготуватися до захисту власної думки з питання: «На розвиток яких характеристик особистості ХХІ ст. мають бути спрямовані сучасні виховні системи?». Заслуховування виступів здобувачів.

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- оцінку:
 - ступеня й рівня підготовки групи й окремих здобувачів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
 - активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість здобувачів, що брали участь у виконанні завдань);
 - правильності виконання завдань (загальна кількість здобувачів, що виконали завдання без помилок);
- виставлення заліку за підсумками роботи здобувачів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;
- видачу додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5,6

СИСТЕМА РОБОТИ ПЕДАГОГА З ДОБОРУ КОМПЛЕКСУ ОПТИМАЛЬНИХ І ДОЦІЛЬНИХ МЕТОДІВ, ФОРМ І ЗАСОБІВ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІТЬ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Мета заняття: на основі знань категорій виховання, існуючих методів, прийомів і засобів реалізації виховного процесу та умов їх доцільного вибору у відповідності до цілей виховання в освіті сформувати вміння визначати та обґрунтовувати ефективний інструментарій виховного впливу на особистість у закладах освіти.

Питання для підготовки до заняття:

1. Охарактеризувати основні категорії виховання.
2. Визначити напрями виховання в освіті.
3. Надати характеристику поняттям «метод виховання», «прийом виховання», «засоби виховання».

4. Визначити суть та умови використання методів формування свідомості особистості.

5. Охарактеризувати методи організації діяльності і формування досвіду поведінки. Виокремити умови їх ефективного використання.

6. Надати характеристику методам стимулювання і корекції поведінки людини. Визначити фактори успішності їх використання.

Завдання, що виконуються на занятті:

Завдання 1. Аналіз принципів і методів виховання Проаналізувати представлені в табл. принципи і методи виховання та підібрати з них такі, реалізація яких доцільна у Вашому дисертаційному дослідженні або запропонованому інноваційному освітньому проєкті .

Характеристика принципів і методів виховання

Класифікаційні ознаки методів виховання/ Принципи виховання	Сутність (приклади) методів (принципів) виховання	Доцільні для реалізації в дисертаційному дослідженні (запропонованому інноваційному проєкті) методи (принципи) виховання
Методи формування свідомості особистості	Розповідь, пояснення, бесіда, диспут, приклад	
Методи організації діяльності і формування досвіду поведінки	Педагогічна вимога, громадська думка, привчання (залучення), вправи, доручення, створення виховних ситуацій	
Методи стимулювання діяльності поведінки	<ul style="list-style-type: none"> - Методи залучення до творчої діяльності (виконання творчих завдань; удосконалення моделей; виготовлення моделей; участь в олімпіадах і конкурсах); - Методи заохочення до навчальної діяльності (система похвали та підбадьорювання; використання засобів масової інформації; матеріальні стимули (премії, цінні подарунки) 	
Методи контролю за ефективністю виховання	Облік результатів оцінки поведінки; написання характеристики; ведення щоденника; самоаналіз власної поведінки	
Принцип гуманізації виховання	Сприйняття особистості вихованця як вищої соціальної цінності, визнання його права на свободу, розвиток здібностей та виявлення індивідуальності; створення умов для формування його кращих якостей та здібностей, джерел її життєвих сил (у центрі уваги перебуває вихованець з його потребами, запитами, можливостями й здібностями); повага до особистості вихованця, розуміння його запитів, інтересів, гідності, довір'я до нього; виховання гуманної особистості, щирої, людяної, доброзичливої, милосердної.	
Принцип демократизації виховання	Усунення авторитарного стилю виховання, гуманізацію взаємин між вихователями і вихованцями, співробітництво вихователів і вихованців; формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини, її громадською відповідальністю.	

<p>Принцип народності виховання</p>	<p>Забезпечення виховання в душі своєї нації, свого народу, його історії, культури, мови, звичаїв, побуту тощо; оволодіння рідною мовою, формування національної свідомості, прищеплення любові до рідної землі й свого народу; шанобливого ставлення до культури, спадщини, народних традицій та звичаїв, національно-етнічної обрядовості українського народу та всіх народів, що населяють Україну.</p>	
<p>Принцип природовідповідності виховання</p>	<p>Врахування багатогранної й цілісної природи людини, вікових та індивідуальних особливостей дітей, учнівської та студентської молоді, їх анатомічних, фізіологічних, психологічних, національних і регіональних особливостей.</p>	
<p>Принцип культуровідповідності виховання</p>	<p>Забезпечення духовної єдності та спадкоємності поколінь; органічний зв'язок з історією народу, його мовою, культурними, побутовими традиціями, з народним мистецтвом, ремеслами та промислами.</p>	
<p>Принцип безперервності виховання</p>	<p>Забезпечення цілісності й наступності у вихованні, перетворення його на процес, що триває упродовж усього життя людини. Нероздільність навчання й виховання, що полягає в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні змісту навчання й виховання формуванню цілісної та всебічно розвиненої особистості.</p>	
<p>Принцип етнізації</p>	<p>Наповнення виховання національним змістом, спрямованим на формування самосвідомості громадянина. Принцип етнізації однаково стосується представників усіх народів України. Створення можливості всім дітям навчатися у рідній школі, виховувати національну гідність, національну свідомість, відчуття етнічної причетності до свого народу. Відтворення у дітях менталітету свого народу, увічнення у підростаючих поколіннях специфічного, що є в кожній нації, виховання дітей як типових носіїв національної культури, продовжувачів справи батьків. Принцип етнізації - невід'ємна складова соціалізації дітей.</p>	

Принцип диференціації та індивідуалізації	Враховання у виховній роботі рівнів фізичного, психічного, соціального, духовного, інтелектуального розвитку вихованців, стимулювання активності, розкриття творчої індивідуальності кожного.	
Принцип послідовності, систематичності, варіативності	Свідомість, самодіяльність і творчу ініціативу учнівської молоді, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю; зв'язок виховання з життям, трудовою діяльністю народу й продуктивною працею; прищеплення любові до праці та людей праці; ознайомлення з основами сучасного промислового й сільсько-господарського виробництва, будівництва, транспорту, сфери обслуговування; розвиток у дітей та молоді трудових навичок і вмінь, готовності до життєвої адаптації в умовах ринкових відносин.	
Принцип інтегративності	Єдність педагогічних вимог школи, сім'ї та громадськості. Організація родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу й забезпечення педагогічного всеобучу батьків. Реалізація гуманних, стійких та єдиних вимог до дітей з боку різних соціальних інститутів, посилення педагогічного впливу на них, підвищення спільними зусиллями ефективності виховного процесу.	

Завдання 2. Аналіз гендерних особливостей дівчат (юнок) і хлопців (юнаків) Проаналізувати представлену в табл. інформацію щодо відмінних особливостей в способах мислення та діяльності дівчат (юнок) і хлопців (юнаків). Навести приклади з власної життєвої практики, які демонструють вплив гендерних особливостей на результати вивчення тих чи інших навчальних дисциплін.

Дівчата (юнки)	Хлопці (юнаки)
<i>Різниця в діяльності</i>	
Більш послідовні у своїх діях, логічні, не цураються рутинної обчислювальної роботи, чітко дотримуються алгоритмів, правил вирішення завдання та норм його оформлення.	Швидше вловлюють суть справи, люблять шукати і знаходити побутові інтерпретації для математичних фактів та об'єктів, частіше генерують ідеї (хоч і не завжди вірні) і не люблять їх перевіряти, тобто більше орієнтовані на процес, ніж результат
<i>Особливості у запам'ятовуванні та роботі з наочністю</i>	
У пам'яті відкладається візуальний образ	Фіксують взаємне розташування ліній, поверхонь та їх елементів
Легше створюють синтетичні образи (яскраві, емоційні, адекватні реальним об'єктам). Наприклад, люблять малювати красунь та їх вбрання з усіма деталями	Легше створюють конструктивні образи, що відбивають не речовий предмет, а його структуру, зв'язки між елементами у ньому. Наприклад, із задоволенням зображують техніку (танки, машини), при цьому для них є важливим не стільки зовнішнє оформлення картини, скільки чітка фіксація та закріпленість взаєморозташованих об'єктів
<i>Відмінності у просторовій орієнтації</i>	
Легше створюють просторові образи	Легше оперують просторовими образами
Краще орієнтуються за наявності та виділення синтетичних об'єктів, їм властиве «почуття напрямку». При орієнтації виробляють «карту-шлях», тобто простежують пройдений шлях і при цьому визначають місце розташування щодо початкової та кінцевої точок	Краще орієнтуються серед конструктивних образів (будівель у містах). При орієнтації виробляють «карту-огляд», тобто створюють цілісну картину (своєрідну карту) всіх просторових зв'язків та об'єктів навколо, взаєморозташування предметів або їх елементів

Завдання 3. Визначити й обґрунтувати доцільні методи, форми й засоби виховного впливу на особистість у відповідності до напрямів виховання в освіті. Для представлення результатів скористатися формою таблиці. Обґрунтувати передумови виокремлення зазначеного інструментарію виховного впливу для забезпечення цілей виховання в освіті.

Вибір інструментарію виховного впливу на особистість у закладах освіти

Напрямок виховання	Доцільні методи виховного впливу	Доцільні форми виховного впливу	Доцільні засоби виховного впливу

Завдання 4. Виступ із підготовленим есе Виступити з підготовленим есе за однією із запропонованих тем: «Вплив ... ключових психосоціальних компетентностей (за ЮНІСЕФ) на реалізацію цілей сталого розвитку»; «Взаємозв'язок формування ... ключових психосоціальних компетентностей (за ЮНІСЕФ) із успішним виконанням завдань мого дисертаційного дослідження». У

виступі підкреслити засади розробки інноваційного міждисциплінарного проекту на виконання означеної задачі та лідерів щодо їх реалізації.

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- оцінку:
 - ступеня й рівня підготовки групи й окремих здобувачів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
 - активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість здобувачів, що брали участь у виконанні завдань);
 - правильності виконання завдань (загальна кількість здобувачів, що виконали завдання без помилок);
- виставлення заліку за підсумками роботи здобувачів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;
- видачу додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7,8

ЗМІСТОВНЕ ПЛАНУВАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЯК ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Мета заняття: на основі знань підходів до планування виховної роботи у закладах освіти, змісту й напрямів виховання, особливостей становлення особистості у процесі соціалізації в закладах освіти сформувати вміння здійснювати змістовне планування виховної роботи в освіті.

Питання для підготовки до заняття:

1. Надати характеристику поняттю «зміст виховання у професійній освіті» та встановити вимоги щодо його проектування.
2. Виокремити напрями виховання в освіті.
3. Визначити суть і вимоги до морального виховання особистості в освіті.
4. Встановити особливості трудового виховання здобувачів у закладах освіти.
5. Надати характеристику статевому вихованню в освіті.
6. Охарактеризувати завдання правового виховання у закладах освіти.
7. Визначити особливості громадянського виховання особистості в освіті.
8. Охарактеризувати суть і особливості фізичного виховання у закладах освіти.

Завдання, що виконуються на занятті:

Завдання 1. Аналіз причин (умов, факторів), які визначають вибір методів виховання. За запропонованим переліком проаналізувати причини (умови, фактори), від яких ситуативно може залежати вибір методів виховання.

Причини вибору методів виховання

Класифікаційні ознаки методів виховання	Приклади методів виховання	Причини (умови, фактори), які визначають вибір методів виховання
Методи формування свідомості особистості	розповідь, пояснення, бесіда, диспут, приклад	1. Залежність вибору методів від мети і завдань виховання
Методи організації діяльності і формування досвіду поведінки	Педагогічна вимога, громадська думка, привчання (залучення), вправи, доручення, створення виховних ситуацій	2. Врахування вікових особливостей вихованців
Методи стимулювання діяльності поведінки	- методи залучення до творчої діяльності (виконання творчих завдань; удосконалення моделей; виготовлення моделей; участь в олімпіадах і конкурсах);	3. Врахування індивідуальних особливостей фізичного, психічного та соціального розвитку особистості вихованців
	- методи заохочення до навчальної діяльності (система похвали та підбадьорювання; використання засобів масової інформації; матеріальні стимули (премії, цінні подарунки)	4. Врахування соціального середовища, в якому розвивається особистість (рівень сформованості колективу класу; соціальний досвід сім'ї).
Методи контролю за ефективністю виховання	Облік результатів оцінки поведінки; написання характеристики; ведення щоденника; самоаналіз власної поведінки	5. Урахування своєрідності педагогічної ситуації.
		6. наявність і дієвість засобів виховного впливу.
		7. Рівень педагогічної майстерності вихователя.
		8. Час (термін), відведений на розв'язання вихованих завдань.

Завдання 2. Аналіз переваг та обмежень застосування методів виховного впливу. Виявити і обговорити переваги та недоліки методів виховного впливу на особистість.

Переваги і недоліки методів виховного впливу

Класифікаційні ознаки методів виховання	Переваги	Обмеження
Методи формування свідомості особистості		
Методи організації діяльності і формування досвіду поведінки		
Методи стимулювання діяльності поведінки		
Методи контролю за ефективністю виховання		

Завдання 3. Заслуховування тематичних виступів здобувачів освіти. За результатами виконання попередніх завдань підготуватися до виступу на тему: «Які методи виховного впливу є найбільш ефективними в сучасних умовах? Чому?». Заслуховування виступів здобувачів.

Завдання 3. Розробити план виховної роботи закладу освіти, що є актуальним для сучасної молоді. Скласти план виховної роботи, в т. ч. 2-3 заходи з них – інноваційні), які є найбільш адекватними в сприйнятті сучасної молоді.

План виховної роботи закладу професійної освіти

Напрямок виховної роботи	Виховні заходи	Термін проведення	Відповідальні
Моральне виховання			
Трудове виховання			
Статеве виховання			
Правове виховання			
Громадянське виховання			
Фізичне виховання			

Завдання 5. Захист проєкту виховної системи закладу освіти. За результатами виконання завдання 1 самостійної роботи по темі представити проєкт виховної системи закладу освіти. Заслуховування виступів здобувачів.

Завдання 6. Заслуховування есе здобувачів освіти. За результатами виконання завдання 2 самостійної роботи по темі виступити з підготовленим есе: «Вибір методів виховного впливу при порушеннях навчальної дисципліни». У виступі підкреслити засади виконання означеної задачі та виділити лідерів щодо її реалізації.

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- оцінку:
 - ступеня й рівня підготовки групи й окремих здобувачів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
 - активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість здобувачів, що брали участь у виконанні завдань);
 - правильності виконання завдань (загальна кількість здобувачів, що виконали завдання без помилок);
- виставлення заліку за підсумками роботи здобувачів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;
- видачу додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

ДІАГНОСТУВАННЯ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОЇ СФЕРИ. САМОДІАГНОСТУВАННЯ. SWOT- АНАЛІЗ ВЛАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Мета заняття: сформувати уміння робити SWOT- аналіз власної особистості як майбутнього фахівця професійної освіти; проводити самодіагностування.

Питання для підготовки до заняття:

1. Визначити методи діагностування якостей особистості та її мотиваційно-ціннісної сфери.
2. Визначити метод стратегічного планування, який дозволяє оцінити сильні і слабкі сторони об'єкта, а також можливості та загрози - SWOT-аналіз.

Завдання, що виконуються на занятті:

1. Ознайомлення із загальною методикою проведення SWOT-аналізу. Розробка карти SWOT - власної особистості як майбутнього фахівця.
2. Визначення вихідних даних для побудови матриці SWOT.
3. Визначення ключових факторів успіху.

Теоретична частина

У 1965 році чотири професора Гарвардського університету - Леранед (англ. Leraned), Крістенсен (англ. Christensen), Ендрюс (англ. Andrews) і Гут (англ. Guth) - запропонували технологію використання SWOT-моделі для розробки стратегії поведінки фірми. Була запропонована схема LCAG (за початковими літерами прізвищ авторів), заснована на послідовності кроків, що призводять до вибору стратегії.

SWOT-аналіз - це метод стратегічного планування, який дозволяє оцінити сильні і слабкі сторони об'єкта, а також можливості та загрози.

SWOT-аналіз передбачає, що для успішного розвитку проекту необхідно враховувати такі характеристики:

S (strengths) - сильні сторони. Це переваги, цінності, унікальні навички.

W (weaknesses) - слабкі сторони. Недоліки, де і в чому ви програєте конкурентам.

O (opportunities) - можливості. Це важелі, які знаходяться у ваших руках і піддаються прямому впливу.

T (treats) - загрози. Труднощі, зовнішні фактори, які не залежать від прийнятих вами рішень.

SWOT-аналіз є результатом мозкового штурму, але кожна висунута теза повинна підтверджуватися даними. Коли дані зібрані, їх слід розташувати у SWOT-таблиці. Кожен пункт можна оцінити в балах, щоб зробити аналіз більш об'єктивним і наочним.

Коли матриця готова, інтерпретують отриману інформацію: оцінюють спершу всі сильні сторони і можливості, щоб реалізувати їх. Потім аналізують слабкі

сторони і загрози, щоб розуміти, яким чином їх можна послабити.

Останнім етапом є визначення стратегічних напрямів розвитку, виходячи з оцінки потенційних можливостей та забезпеченості відповідними ресурсами. Пропонується зробити SWOT-аналіз власної особистості як майбутнього фахівця професійної освіти.

Практична частина

Ознайомлення із загальною методикою проведення SWOT-аналізу

Пояснення до розв'язання завдання: Методика проведення SWOT-аналізу включає такі процедури:

- складання карти SWOT;
- побудову узагальнюючої матриці SWOT;
- визначення ключових факторів успіху.

Практична частина 1. Розробка карти SWOT - власної особистості як майбутнього фахівця.

Карта SWOT визначає можливості та загрози, що виникають при здійсненні діяльності, а також сильні (переваги) та слабкі (недоліки) сторони. При цьому експертним методом визначається значущість кожного фактора (за п'ятибальною шкалою):

Карта SWOT власної особистості як майбутнього фахівця професійної освіти

Можливості	бали	Загрози	бали
1.		1.	
2.		2.	
.....		
n.		n.	
Сильні сторони (переваги)	бали	Слабкі сторони (недоліки)	бали
1.		1.	
2.		2.	
.....		
n.		n.	

Рекомендації:

Для визначення *сильних сторін* (переваг) задавайте питання:

- Які сильні сторони Вашої особистості?
- Чим Ви можете подібатися як майбутній фахівець професійної освіти?
- В чому унікальність Ваших здібностей чи професійних навичок?
- В якій галузі професійної освіти Ви можете бути корисним? Чому?
- Що у Вас виходить краще конкурентів?

Для визначення *слабких сторін* (недоліків) задавайте питання:

- Які сильні сторони Вашої особистості?
- Що може завадити Вашому розвитку?
- Яких навичок чи ресурсів Вам не вистачає?
- Які дії не приносять результату?
- У чому Ви зазнаєте невдач?

Для визначення *можливостей* задавайте питання:

- Які особисті якості можна покращити?
- Які зовнішні умови Вам можуть допомогти для досягнення цілей?

- Які технології можуть допомогти Вашій особистості досягти успіху?
- Які напрямки можуть бути для Вас перспективними?
- Які дії на даний час дозволяють Вам підвищувати кваліфікацію?

Для визначення *загроз* задавайте питання:

- Що у Ваших колег добре виходить?
- Що роблять Ваші колеги, а Ви ні?
- Які зовнішні умови можуть зашкодити Вашому прогресу чи продуктивності?
- Якої шкоди можуть завдати зміни в законодавстві, економіці?
- Які зміни відбуваються в галузі професійної освіти?
- На ринку професійної освіти багато конкурентів?

Практична частина 2. Визначення вихідних даних для побудови матриці SWOT.

З використанням даних таблиць визначити вихідні дані для побудови матриці SWOT.

Середня арифметична зважена (X) розраховується за формулою:

$$X = \frac{X_1f_1 + X_2f_2 + \dots + X_n f_n}{f_1 + f_2 + \dots + f_n} = \frac{\sum Xf}{\sum f}$$

де f – частоти (ваги - ранги) показників (характеристик) об'єкта;
 x – показники - бали (характеристики) об'єкта.

Вихідні дані для розрахунку сильних і слабких сторін

№	Показники	Експерти								Середньо-зважена
		Експерт 1		Експерт 2		Експерт 3		Експерт 4		
		Бал	Ранг	Бал	Ранг	Бал	Ранг	Бал	Ранг	
Сильні сторони										
1.										
2.										
...										
n.										
Слабкі сторони										
1.										
2.										
...										
n.										

Вихідні дані для розрахунку можливостей і загроз

№	Показники	Експерти								Середньо-зважена
		Експерт 1		Експерт 2		Експерт 3		Експерт 4		
		Бал	Ранг	Бал	Ранг	Бал	Ранг	Бал	Ранг	
Можливості										
1.										
2.										
...										

n.										
Загрози										
1.										
2.										
...										
n.										

Скласти матрицю SWOT, тобто визначити найвагоміші сильні сторони і можливості, а також слабкі сторони і загрози.

<p style="text-align: center;">Сильні сторони:</p> <p>1. 2. m.</p>	<p style="text-align: center;">Можливості:</p> <p>1. 2. m.</p>
<p style="text-align: center;">Слабкі сторони:</p> <p>1. 2. m.</p>	<p style="text-align: center;">Загрози:</p> <p>1. 2. m.</p>

Практична частина 3. Визначення ключових факторів успіху

Скласти перелік ключових факторів успіху, що дозволяють створити стратегії розвитку особистості, і відповідно колективу.

Ключові фактори успіху майбутнього фахівця професійної освіти

Функціональні області	Перелік ключових факторів успіху	Можливість використання

Надати рекомендації щодо послаблення (уникнення) загроз і переведення слабких сторін в сильні.

Рекомендації щодо послаблення (уникнення) загроз і переведення слабких сторін в сильні

Загроза/слабка сторона	Способи послаблення (уникнення) загрози/ переведення в сильну сторону

Отже:

- SWOT-аналіз — це облік внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на роботу та розвиток особистості;
- SWOT -матриця завершує аналіз особистості та допомагає зробити правильні висновки для створення стратегії розвитку особистості, і відповідно колективу. З нею ви побачите потенціал для розвитку та загрози.

- SWOT-аналіз краще проводити неупередженим людям, щоб отримати достовірні результати.

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття передбачає:

- оцінку:
 - ступеня й рівня підготовки групи й окремих здобувачів до заняття (критерії: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
 - активності під час обговорення результатів виконання завдань (кількість здобувачів, які брали участь у виконанні завдань);
 - визначення кількості балів, яку отримав кожен учасник;
- обговорення позитивних моментів та моментів, що викликали труднощі під час виконання завдання.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

ІНІЦІУВАННЯ, РОЗРОБЛЕННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ВИХОВНИХ ПРОЄКТІВ У СФЕРІ ОСВІТИ

Мета заняття: на основі знань суті інноваційних виховних проєктів, їх структури, особливостей розроблення та реалізації в освіті сформувати вміння ініціювати, розробляти й реалізувати комплексні інноваційні виховні проєкти у сфері освіти.

Питання для підготовки до заняття:

1. Охарактеризувати поняття «виховний проєкт».
2. Визначити відмінні ознаки традиційних та інноваційних виховних проєктів.
3. Встановити умови ініціювання діяльності щодо розроблення інноваційного виховного проєкту у закладах освіти.
4. Визначити та охарактеризувати структурні елементи інноваційних виховних проєктів в освіті.
5. Охарактеризувати умови ефективної реалізації інноваційних виховних проєктів у закладах освіти.

Завдання, що виконуються на занятті:

Завдання 1. Розробити інноваційний виховний проєкт для закладу освіти у вигляді таблиці:

Інноваційний виховний проєкт для закладу освіти

Повний опис проєкту	
Проблема (передумови, обґрунтування необхідності реалізації проєкту)	
Мета проєкту	
Пропоноване рішення	

вирішення проблеми і його обґрунтування	
Цільова аудиторія проєкту	
План заходів з реалізації проєкту	
Аналіз очікуваних результатів реалізації проєкту	

Завдання 2. Реалізувати фрагмент розробленого інноваційного виховного проєкту на практичному занятті.

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- оцінку:
 - ступеня й рівня підготовки групи й окремих здобувачів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
 - активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість здобувачів, що брали участь у виконанні завдань);
 - правильності виконання завдань (загальна кількість здобувачів, що виконали завдання без помилок);
- виставлення заліку за підсумками роботи здобувачів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;
- видачу додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

АНАЛІЗ РІВНЯ ВИХОВАНOSTІ. ВИБІР ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОВАННЯ

Мета заняття: на основі знань критеріїв і рівнів вихованості особистості визначати особистий рівень вихованості; на основі знань культурних традицій, систем і принципів освіти та виховання в різних країнах світу сформуванати уміння здійснювати аналіз педагогічних ситуацій та обґрунтувати ефективну форму виховання; з урахуванням критеріїв та рівнів вихованості сформуванати уміння обирати доцільні технології виховання.

Питання для підготовки до заняття:

1. Визначити критеріїв і рівнів вихованості особистості.
2. Визначити культурні традиції, системи і принципи освіти та виховання в різних країнах світу.
3. Встановити існуючі технології виховання, їх переваги та недоліки.

Завдання, що виконуються на занятті:

Завдання 1. Аналіз рівня вихованості особи за критеріями.

Ознайомитись із критеріями і рівнями вихованості. Визначити особистий рівень вихованості.

Критерії та рівні вихованості

Критерії вихованості	Рівні вихованості
<i>Високий рівень вихованості</i>	1. Сформованість наукового світогляду, прагнення до удосконалення довкілля
	2. Розуміння власного «я» з погляду фізичного і духовного розвитку
	3. Розумова активність
	4. Сформованість високих ідеалів
	5. Уміння в галузі інтелектуальної праці
	6. Почуття обов'язку
	7. Національна гідність
	8. Високий професіоналізм
	9. Вплив доброти, чуйності, гуманізму, милосердя
	10. Великодушність і справедливість
	11. Почуття відповідальності
	12. Висока етична культура
	13. Совісність

<i>Середній рівень вихованості</i>	1. Спостережливість
	2. Вразливість
	3. Енергійність
	4. Працьовитість
	5. Щедрість
	6. Відвертість
	7. Наполегливість
	8. Сором'язливість
	9. Розсудливість
	10. Людяність
	11. Скромність
	12. Ентузіазм
	13. Сміливість
	14. Гордість
....	
<i>Низький рівень вихованості</i>	1. Пасивність
	2. Лінивість
	3. Неуважність
	4. Підступність
	5. Забіжуватість
	6. Ревнощі
	7. Самолюбство
	8. Егоїзм
	9. Нерішучість
	10. Скупість, Жадібність
	11. Сварливість
	12. Чванливість
	13. Непостійність
	14. Неслухняність
	15. Грубість
	16. Нахабство
	17. Замкненість
...	

Завдання 2. Аналіз педагогічних ситуацій

Педагогічна ситуація 1. Студентка з України, яка за програмою обміну студентів навчається в одному із закладів вищої освіти Голландії, ділиться першими враженнями зі своєю подругою. Вона акцентує увагу на тому, що там немає традиційних для України форм навчання, коли викладач перед студентами читає лекцію, а на практичному занятті проводить опитування, при цьому виступає один студент, а інші тільки слухають тощо. Натомість навчання організовано таким чином, що викладач виконує роль організатора або тільки спостерігача, а студенти зі свого кола обирають ведучого дискусії, разом визначають тему і мету обговорення. Студент-ведучий ставить проблемні питання, а всі інші беруть участь в обговоренні, висловлюють свої думки. Цікаво те, що всі учасники програми обміну студентами (це студенти із України, Росії, Японії, а також Іспанії, Румунії, Польщі, Німеччини та інших країн Західної Європи) підтримали таку форму навчання, а ось студентка із Китаю категорично відмовилася. 1) Пояснити, чому, на вашу думку, студентка-китаянка не погодилася із такою формою організації навчання? Даючи відповідь, врахуйте культурні традиції, систему і принципи освіти та виховання в цій країні. 2) Обґрунтувати, як Ви вважаєте, за яких умов форма організації навчання, яка практикується в Голандії, є ефективною? У своїх міркуваннях звернути увагу на зміст і мету вищої освіти, завдання педагогічного процесу у вищій школі з урахуванням основних положень Болонської конвенції.

Педагогічна ситуація 2. Серед сучасних викладачів вищих навчальних закладів часто звучить думка, що педагогіка вищої школи не має займатися вихованням, її необхідно обмежити дидактикою та управлінням. Висловіть свої погляди на означену проблему.

Завдання 3. Заслуховування тематичних виступів здобувачів освіти.

Підготуватися до виступу: «Іноземці серед нас – хто вони?». Заслуховування виступів здобувачів. Обговорення принципів виховання.

Завдання 4. Вибір технології виховання

З урахуванням критеріїв та рівнів вихованості (завдання 1) вибрати доцільні технології виховання. Обговорити переваги та недоліки кожної технології; виявити її позитивний внесок у виховному впливі на особистість. Результати роботи оформити у вигляді:

Підстави вибору технології виховання

Виховні технології	Умови вибору технології	
	за рівнем вихованості	за критеріями вихованості
Технологія жорсткого колективного виховання А. С. Макаренка		
Технологія колективного творчого виховання І. П. Іванова		
Технологія гуманного колективного виховання		

В. О. Сухомлинського		
Технологія виховання в сучасній масовій школі (шоу-технологія)		
Технологія виховної роботи з колективом класу		
Технологія організації самовиховання		
Технологія релігійного (конфесійного) виховання		

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- оцінку:
 - ступеня й рівня підготовки групи й окремих здобувачів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
 - активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість здобувачів, що брали участь у виконанні завдань);
 - правильності виконання завдань (загальна кількість здобувачів, що виконали завдання без помилок);
- виставлення заліку за підсумками роботи здобувачів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;
- видачу додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

ВИЗНАЧЕННЯ МЕНЕДЖЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ПЕДАГОГА В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Мета заняття: на основі знань етапів організації виховного процесу в закладах освіти, особливостей управління ним, основ раціонального використання часу при реалізації педагогом менеджерської діяльності сформувати вміння визначати менеджерські якості педагога в умовах організації процесу виховання в освіті та реалізувати цю діяльність за допомогою технології тайм-менеджменту.

Питання для підготовки до заняття:

4. Охарактеризувати етапи організації виховного процесу в закладах освіти.
5. Визначити суть управління процесом виховання в закладах освіти.
6. Встановити умови ефективного управління виховним процесом в закладах освіти.
7. Визначити перелік менеджерських якостей, що мають бути розвинені у педагогів для ефективного управління процесом виховання в освіті.

8. Визначити суть тайм-менеджменту як технології раціонального використання часу при організації процесу виховання в освіті.

9. Охарактеризувати правила тайм-менеджменту.

Завдання, що виконуються на занятті:

Завдання 1. Визначити менеджерські якості, що мають бути розвинені у педагогів для ефективного управління процесом виховання в освіті. Здійснити ранжування виокремлених менеджерських якостей за їх значущістю з позиції ідеального педагога-менеджера. Результати представити у вигляді таблиці:

Менеджерські якості педагогів як організаторів виховного процесу в освіті

Етап організації процесу виховання	Менеджерські якості, що забезпечать ефективність реалізації етапу	Значущість менеджерської якості у загальній структурі особистості ідеального педагога
Визначення мети виховання		
Планування виховної роботи		
Реалізація плану виховної роботи		
Спонування вихованців до самостійної роботи з розвитку особистості		

Завдання 2. Визначити ступінь сформованості у здобувачів навичок раціонального використання часу за допомогою тестування:

На кожне з питань дати один з трьох можливих варіантів відповідей: "Так", "Іноді", "Ні".

1. У будь-якій роботі я намагаюся мати запас (резерв) часу, на будь-який випадок

2. Я чітко знаю свої довгострокові цілі, постійно тримаю їх в розумі і періодично обмірковую способи їх досягнення.

3. Я регулярно використовую делегування, доручаючи іншим людям виконання важливих для мене завдань.

4. Я детально планую кроки, етапи досягнення своїх цілей.

5. Я розумію, що спілкування з друзями в робочий (навчальний) час - перешкода, і намагаюся уникати таких ситуацій.

6. Я поважаю і ціную власний час і намагаюся домогтися поваги до свого часу і від інших людей.

7. Для планування свого часу я використовую нотатник.

8. Кожен день я починаю з визначення того, що потрібно зробити в першу чергу.

9. У своїх справах я строго дотримуюся встановлених мною термінів.

10. Я добре знаю власні біоритми і планую свої справи з урахуванням своїх «внутрішніх годин».

11. Я вмію і намагаюся коротко говорити по телефону.

12. Я досить наполеглива людина і зазвичай, незважаючи на перешкоди та відволікання, продовжую працювати за планом.

13. Перед початком будь-якої роботи я ретельно обмірковую її, планую, що мені може знадобитися, терміни та етапи роботи і т. п.

14. Я вмію говорити «ні» несподіваним справам і людям.

15. В кінці робочого (навчального) дня я аналізую все, що сталося, обмірковую, що мені заважало, а що допомагало вчасно виконати роботу.

16. Рутинні справи я намагаюся робити великими блоками, швидко, немов «потокком».

17. Я регулярно працюю з органайзером, записником і т.п. засобами, що допомагають мені краще управляти своїм часом.

18. Я вмію братися за будь-яку роботу швидко і рішуче, без попередньої «розкачки».

19. Навіть випадкові втрати часу (дорога, стояння в черзі) я намагаюся використовувати з користю.

20. Я вважаю, що відпочинок - це зміна діяльності, його також треба планувати і продумувати.

21. Мені легко попросити допомоги у інших людей, особливо, якщо це допоможе мені краще розподілити і спланувати мій час.

22. Зазвичай я легко розумію, які з моїх справ є найбільш важливими, і їх потрібно виконати в першу чергу.

23. Я маю чітке уявлення про свою майбутню кар'єру.

24. Я раніше вже цікавився різними системами і методами управління часом.

25. У мене є власна система управління особистим часом.

Обробка результатів тесту:

За кожную відповідь «Так» ви отримуєте 2 бали,

за відповідь «Іноді» - 1 бал,

за відповідь «Ні» - 0 балів.

Складіть отримані вами за кожне питання бали.

Якщо ваш результат від 40 до 50 балів - ви маєте високу особистісну компетентність в управлінні часом.

Якщо ваш результат від 29 до 39 балів - у вас середня (нормальна) компетентність в управлінні часом.

Якщо ваш результат від 18 до 28 балів - низька компетентність в управлінні часом.

Результат менше 17 балів вказує на те, що ви недостатньо компетентні в управлінні власним часом. Швидше за все, ви непродуктивно витрачаєте дорогоцінні хвилини і години свого життя, або їх розкрадають оточуючі.

Завдання 3. Проаналізувати власні переваги й недоліки при реалізації елементів тайм-менеджменту (додаток А) та розробити персональну систему ефективного використання часу у вигляді таблиці:

Персональна система використання часу

Елементи системи тайм-менеджменту	Сильні сторони (що залишити, розвинути)	Слабкі сторони (залишити, позбавити)
1. Постановка мети		
2. Планування		
3. Прийняття рішення		
4. Виконання рішення		
5. Контроль		

Завдання 4. Визначити власні поглиначі часу, їх можливі причини та заходи з усунення у вигляді таблиці:

Поглиначі часу

Поглинач часу	Можливі причини втрати часу	Заходи по їх усуненню

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- оцінку:
 - ступеня й рівня підготовки групи й окремих здобувачів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
 - активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість здобувачів, що брали участь у виконанні завдань);
 - правильності виконання завдань (загальна кількість здобувачів, що виконали завдання без помилок);
- виставлення заліку за підсумками роботи здобувачів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;
- видачу додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не одержали заліку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова) література

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – 4-те вид., стер. – Київ : Академвидав, 2012. – 616 с.
2. Зайченко І. В. Теорія і методика професійного навчання: навч. посіб./ І. В. Зайченко; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – 2-е вид., доп. та переробл. – Київ : Ліра-К, 2016. – 580 с.
3. Маценко Л. М. Теорія і методика виховання: навч. посіб. / Л. М. Маценко. – Київ : ЦП «Компринт», 2017. – 319 с.
4. Нагачевська З. І. Педагогіка : навч.-метод. посіб. – Івано-Франківськ : НАІР, 2020. – 144 с.
5. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ С. С. Пальчевський. - 2-ге вид. – Київ : Каравела, 2012. – 496 с.
6. Педагогіка: базовий підручник для студентів вищ. навч. закладів / за ред. І. Ф. Прокопенка. – Харків : Фоліо, 2015. – 572 с.

Додаткова (допоміжна) література

1. Андрущенко В. Освіта без насильства / В. Андрущенко //Вища освіта України: теорет. та наук.-метод. часопис. – Київ : Педагогічна преса, 2017. – № 3. – С. 7–12.
2. Анєнкова І. П. Педагогіка: навч. посіб. / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Руссол: – Львів : «Новий Світ 2000», 2020. – 567 с.
3. Бєх І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання – нова освітня філософія / І. Д. Бєх // Позакласний час. – 2019. – № 4. – С. 42–54.
4. Васюк О. В. Історія педагогіки та освіти в Україні : підруч. / О. В. Васюк. – Київ : ЦП «Компринт», 2019. – 519 с.
5. Виховні заходи: національно-патріотичне виховання / упоряд. Н. Чирєнко. – Київ : Шкільний світ, 2015. – 192 с.
6. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисєнко – Донецьк, 2014. – 416 с.
7. Історія освітніх виховних систем : навч. посіб. / уклад. М. О. Давидюк. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2015. – 156 с.
8. Кучєрявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Г. Кучєрявий. – Київ : Слово, 2014. – 440 с.
9. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. / М. В. Левківський. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 190 с.
10. Никитєнко О. В. Професійно-особистісні якості як основа виховання майбутніх учителів / О. В. Никитєнко // Людинознавчі студії : зб. наук. пр. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. – Педагогіка, 2013. – Вип. 27. – С. 33–45.

11. Олексенко В. Формування соціальних почуттів у студентів / В. Олексенко // Вища освіта України: теорет. та наук.-метод. часопис. – Київ : Педагогічна преса, 2018. – № 2. – С. 71–76.

12. Педагогічна майстерність учителя: навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. – Харків : ОВС, 2016. – 224 с.

13. Холковська І. Л. Методика виховної роботи: практикум / І. Л. Холковська. – Вінниця : Нілан ЛТД, 2016. – 208 с.

14. Ярошук Л. Теорія та методика виховання: навч. посіб. / Л. Ярошук. – Бердянськ, 2019. – 400 с.

15. Krasnyukova E. S. Historiography of the problem of the so'cial bringing up of children at the orphanage establishments of the Crimea in the middle of the XIXth and at the beginning of the XXth centuries in the contemporary period / E.S. Krasnyukova // Global competition on the markets for labor, education and inno' vations: research articles, V&M Publishing, San Francisco, Califor'nia, 2013. – P. 127–134.

16. Kelly M. The mythology of schooling: the historiography of American and European education in comparative perspective / M. Kelly // Paedagogica Historica. – 2014. – Vol. 50. – P. 756–773.

Інформаційні ресурси

1. Буяльська Т. Б. Робота кураторів академічних груп у вищому навчальному закладі /Т. Б. Буяльська, М. Д. Прищак, Л. А. Мацько [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://posibnyky.vntu.edu.ua/r_k/index.html.

2. Електронний ресурс Міністерства освіти та науки України – <http://www.mon.gov.ua>.

3. Електронний ресурс Національної Академії педагогічних наук України – <http://naps.gov.ua>.

4. Закон України «Про освіту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

5. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

6. Портал знань – відкриті навчальні матеріали, дистанційне навчання, дистанційне тестування знань, вільний доступ до навчальних курсів різної тематики, освітні ресурси з інформаційних технологій, програмування, проектування програмного забезпечення. Режим доступу: <http://www.znannya.org>.

7. Програма підтримки вироблення стратегії реформування освіти «Система педагогічної освіти та педагогічні інновації». Режим доступу: http://www.programs_educer.com.

8. Сайт дистанційної освіти УІПА – <https://do.uipa.edu.ua/my/>.

9. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.

ДОДАТОК

Додаток А

Елементи системи тайм-менеджменту та керування ними

№	Елементи системи ТМ	Напрями та методи управління
1	Постановка мети	<p>Створення у працівників високого рівню ТМ, почуття співпричетності «боротьба за час»</p> <p>Схрещення особистісних та ділових цілей (система залучення)</p> <p>Декларативне включення ТМ в особистісну та організаційну систему цінностей та цілей.</p> <p>Повний аналіз слабких та сильних сторін сформованої практики керування часом (SWOT-аналіз)</p> <p>Виділення пріоритетів</p> <p>Виділення рівнів цілей (цінності-цілі-задачі)</p> <p>Письмова фіксація термінів та перших кроків (ведення особливої ТМ документації)</p>
2	Планування	<p>Аналіз наявних затрат часу і на основі отриманих результатів нормування трудових операцій.</p> <p>При плануванні врахування всіх рівнів (від довгострокових до щоденних).</p> <p>Оптимальний розподіл часу за етапами майбутньої роботи.</p> <p>Вибір ресурсних стратегій («прискорити», «накопити», «уповільнити», «упорядкувати») та створення резервів.</p> <p>Реальне скорочення планових строків, зв'язане з системою мотивації (планувати заохочення за швидку роботу та покарання за відставання від плану)</p>
3	Прийняття рішень	<p>Використання стратегії виділення пріоритетів при прийнятті рішень, наприклад впорядкування справ за ступенем важливості та строкам.</p> <p>Побудова системи делегування.</p> <p>Оптимізація процедури прийняття рішень, наприклад ефективно проведення нарад.</p> <p>Впровадження заходів щодо вдосконалення способів та навиків роботи.</p>
4	Виконання рішення	<p>Модернізація розпорядку дня, в тому числі використання гнучких графіків роботи.</p> <p>Поділ справ на «гнучкі» та «жорсткі».</p> <p>Забезпечення ритмічності роботи, врахування особистісних біоритмів, чергування труда та відпочинку.</p> <p>Навчання навиків індивідуального планування часу.</p> <p>Впровадження заходів по вдосконаленню способів та навиків роботи.</p>

5	Контроль	Розробка та письмова фіксація схем контролю (суб'єкти, об'єкти, способи, режим). Розробка каналів та способів «швидкого» оперативного контролю. Різносторонній контроль (процесу, результатів, самоконтроль).
---	----------	---

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Васильєва Марина Петрівна
Рубан Наталія Павлівна

НАУКОВО-ВИХОВНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня денної
та заочної форм здобуття освіти спеціальності А1 «Освітні науки»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 25.06.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,93. Обсяг 0,891Мб. Зам. № 239/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна